

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angeljček“

Štev. 8.

V Ljubljani, 1. avgusta 1898.

Leto XXVIII.

Poleten zvezdogled.

Pred hišo poletne noči
 Ivanček na klopi leži;
 Leži tam in premišljuje,
 Pa luno zvesto premotruje:
 „Ti, luna, odkodi prihajaš?
 Vsak večer tam gori ustajaš,
 Ustajaš in gledaš nas —
 Odkodi si, luna, odkodi,
 Ki siješ lepo povesdi
 In svetiš ponočni čas?“
 Pa luna pomika se više,
 Čarobno obseva hiše;
 Obseva Ivančka in gleda,
 Kakó se Ivanček jej čudi,
 Kakó se spoznati jo trudi.

Ivanček se tega zaveda,
 Pa lunici beseduje:
 „Ti, lunica, svitla in zala,
 Ti skrita ne boš mi ostala —
 Prej bila si bitje mi tuje,
 Sedaj si mi dobra znanka:
 Ti, luna, ti si gorjanka;
 Ker vselej z gorá prisiješ
 In znova za gore se skriješ —
 Ti nisi kraljevske krvi,
 Četudi krog tebe žari...“
 Pa luna pomika se više,
 Čarobno obseva hiše;
 Pomika se svojo pot dalje —
 Pred hišo Ivanček zaspal je.

A. P.

Matere ni...

(Spisal Anton Stanov.)

Po ljubljanskih cerkvah je ravnokar odbila štiri popoludne. Tudi v starem, gimnazijskem poslopju je že odpel šolski zvonec. Po stopnicah je kmalu nato završalo bolj kakor po navadi — bila je ravno zadnja ura pred počitnicami. Dijaki so se vedrih in veselih obrazov drug za drugim ustavljali spodaj pred Vodnikovim spomenikom. Lep, visokovzrasel mladenič, Lipnikov Ivan, se je ravnokar obrnil nazaj proti vratom in z očmi iskal mej tovariši Klemenovega Janka, ki je že stopil iz gnječe predenj.

„No, ali greva?“

„Ne zameri, Janko!“ se je opravičeval oni. „Danes se ne peljeva skupaj domov, jaz grem raje peš; saj tako nimam daleč.“

„Kakor hočeš. Saj danes tako še prideš k meni, ne?“

„Če ne, pa ti k meni.“

Odhajajočemu Janku se je zdelo malo čudno, zakaj hoče Ivan danes peš domov; ni si mogel tolmačiti, zakaj je danes tako nekam otožen.

Predno je še Ivan odšel izpred gimnazije, je še stopil k tam stoječim sošolcem in se poslovil: „Vesele počitnice, tovariši!“ je dejal in jim zaporedoma segal v roke. „Dobro se zabavajte doma! — Da se vidimo zdravi in veseli! Do svidenja!“

In razšli so se na vse strani.

Po tržaški cesti je počasi stopal Lipnikov Ivan. Danes se mu ni kar nič mudilo domov, nič ga ni tako veselilo kakor prejšnja leta, ko je že komaj čakal dneva, da sta s Klemenovim Jankom vesela in zadovoljna zdrčala na ličnem koleslju po tržaški cesti proti domu. A danes je šel sredi ljubljanskega polja sam, skoro otožen in pobit. Popoldansko solnce mu je sijalo nasproti in veter mu je zanašal cestni prah v obraz... Nevoljen se je ozrl v stran proti opekarni, kjer so Lahi, rujavih in zgubanih obrazov, gnetli ilovico. — „S kakim veseljem“, si je mislil Ivan, „bodo šli ti domov! Saj jih doma pričakujejo žene, matere, bratje, sestre... Kdo — kdo pa mene želi domov? ... Matere ni več...“

Ivan si je otrl solzo... stopil je naglo po cesti naprej.

Zraven ceste je šla železnična proga. Po nji je ravnokar prisopihal poštni vlak. Ko je privršal prav tik Ivana, so ga z vseh oken pozdravljali dijaki, mahali mu z robci in mu klicali: „Na zdar, Ivan! — Do svidenja!“ In že jih je vlak odnesel naprej.

Ivan je počasi stopal sredi njiv in travnikov. Povsod na okrog po njivah je že ugledal znane, domače ljudi. Prav tik ceste je oral Klemenov oče. Ko je prioral do konca njive, je ustavil, da bi malo duškal; naslonil se je na ročico pri plugu, iztrkal ob levi palec pepel iz pipe in tako pričakal Ivana, ki je prišel mimo.

„No, ali sedaj pa domov?“ ga je vprašal namesto pozdrava.

„Sedaj pa, oče.“

„Kaj pa našega še ne bo? Sem mislil, da se bodeta pripeljala skupaj.“

„O, gotovo pride tudi vaš kmalu za mano. Jaz sem šel raje peš, ker tako nimam daleč.“

„A tako? No, pa k nam kaj pridi, ko boš doma!“

„Bom.“

Ivan je nato odšel, oče pa je prijel za plug in pognal. Čudno se mu je zdelo, kaj da je Ivan danes tako redkobeseden. — „Sevé, sedaj mu je težko iti domov“, je mrmral Klemen za plugom. „Doma ni očeta, ni bratov, ni sester, razen najmlajše Minke. In sedaj še mati! — Pred dobrim mesecem smo mu jo zagrebli gori na Griču — Bog ji bodi milostljiv! Dobra žena je bila — to moram reči. Tudi z Ivanom sta se dobro umela. Res, škoda zanj, da jo je Bog tako naglo poklical k sebi. Kako jo bo še povsod pogrešal! Ko smo ji že svetili, je še povpraševala po njem . . . Na, sedaj je pa ne bo našel doma . . .“

Klemenu se je utrnila solza in mu zdrknila po zgubanem licu v razor.

Ivan je spotoma došel še več domačih, ki so ga vsi veselo pozdravljali in ga izpraševali o tem in onem. A tudi njim ni mogel prikriti svoje otožnosti.

Še nekaj korakov, in že je zavil s ceste na stransko pot. Raz prijaznega grička se je nanj ozrla mala, bela cerkvice. O, kako je vselej veselo pozdravil to domačo cerkev! Toda danes je vzbudila v njem žalostne spomine. Spomnil se je, da tu gori leži v grobu ona, katero je tolikrat s sestro Minko zagledal tu kje na njivi pri delu, ko je prihajal domov. Kolikokrat so potem vsi veseli šli domov! Zdelo se mu je, da tudi danes sliši njen glas zraven sebe. Skoro misliti si ni mogel, da že dober mesec trohni njeno truplo tu gori pri cerkvi . . .

V take misli zatopljen je stopil pred domačo hišo in hotel naglo vstopiti, toda vrata so bila zaklenjena. Segel je za zid v travo po ključ in naglo odprl, da so vrata ječe zaškripala. V hiši ni bilo žive duše nikjer. Ni ga bilo, da bi ga pozdravil, da bi mu segel v roko. Nevoljen je stopil po strmih stopnicah v svojo sobo. Tudi tu ni našel nikogar. Prijazna sobica se mu je danes zdela tako pusta, tako prazna. Sedel je k mizi na stol, kjer je navadno v počitnicah sedel in kaj čital. Včasih se je tu zaveroval v kako knjigo, da niti slišal ni, ko je mati stopila v sobo. Večkrat je obsedela na drugem stolu zraven njega, in tako sta kramljala o vsem mogočem. Toda sedaj je bil prazen ta stol, prav kakor bi bil nalašč samo za to tukaj, da ga spomni matere. Zdelo se mu je, kakor bi vsaka najmanjša stvarca po sobi glasno govorila, da matere ni več. — Tam v kotu je še stala visoko postлана postelja, kjer je izdihnila rajnica, tam je še zadnjič povpraševala po njem, pa ga ni bilo.

Otožen je obrnil Ivan pogled v stran in pogledal skozi okno proti Klemenu.

Tam se je Janko ravnokar pripeljal domov. Brž ko so slišali njegov mlajši bratje in sestre, da je voz pridrdral na dvorišče, so takoj od vseh stranij pritekli na dvorišče in ga obsuli z vprašanji :

„Janko! Janko! Ali si kaj prinesel iz Ljubljane? Janko! Ali imaš kaj za nas?“ Za njimi je stopila na prag še mati. Janko je stopil k nji in ji segel v roko, molčé sta se pogledala iz očij v oči . . . in nato so vsi odšli v sobo.

Ivan je to gledal z okna svoje sobe. Inako se mu je storilo, ko se je spomnil, da je nekdaj tudi njega čakal tak sprejem. Toda danes so ga sprejeli — žalostni spomini . . .

Neznosna otožnost se ga je lotila. Nič več ni mogel strpeti v sobi, vzel je klobuk in šel ven. Toda kam? Po kaj?

Proti večeru je prišel na Grič k pokopališču, da sam ni vedel, kdaj in kako je zašel tja gori.

„Ivan! Ivan!“ ga je klicala sestra Minka, ki je v cerkovnikovi gredici s tovarišicami trgala cvetlice. „Pa kako si danes možki, še slišati me nočeš!“

„O, kaj si ti tukaj!“ je dejal Ivan, ko jo je ugledal, da je tekla s polnimi rokami proti njemu.

„To te pa dolgo ni bilo domov, Ivan! Ti ne veš, kako je sedaj dolg čas doma! . . . No, sedaj boš vsaj ti nekaj časa doma, kaj ne? . . . Kam pa greš? Na pokopališče, ne?“

„Tja grem, da. — Kaj boš pa s tistimi cveticami v roki?“

„I, tja na pokopališče jih bom nesla. Še nekaj jih naberem in potlej tudi pridem za teboj.“

Ivan je naglo stopil po stezi proti pokopališču in tu naglo z očmi preletel napise po železnih križih. Oko se mu je ustavilo na najlepšem križu, kjer je bral skoro s strahom in trepetom te-le besede: „Tukaj počiva Ivana Lipnik . . .“ Naprej ni mogel . . . Stopil je bližje k grobu, stal nekaj časa kakor okamenel in srepo zrl na grob.

„Torej tu počivate, mati!“ se je naposled oddahnil globoko iz prsij in se zamislil — — —

Tu sèm naj vas torej pridem odslej pozdravit, kedar bom prišel domov! — S kakim vidnim veseljem ste me vselej sprejeli! Toda sedaj gnije tu v jami tisti veseli, smehljajoči obraz, tu notri trohni ono vroče srce, ki me je tako ljubilo . . . Ko sem se zadnjič poslavljaj od vas, kaj ste mi že takrat rekli? Dobro se še spominjam: zgodaj zjutraj je bilo. V sobi je še slabo brlela nočna lučica, le na pol je še obsevala vašo postelj. Ležali ste tam v kotu zaviti v mračno, tajinstveno senco, upadli in zdelani od dolge mučne bolezni. Ker je bil že zadnji čas, da sem se odpeljal v Ljubljano, sem stopil v ono poltemo, k postelji, da bi se poslovil. Komaj ste potegnili izpod odeje velo, suho roko, mi jo pomolili in mi rekli s slabim tresočim glasom: „Ivan! ko greš nazaj v mesto, nikar ne pozabi mojih najiskrenejših želj, ki jih imam do tebe, ne pozabi tam, kar v svoji materini ljubezni pričakujem od tebe! Ivan! Spomni se večkrat tudi mene . . . svoje bolne matere . . . in če se morda na tem svetu ne vidiva . . . več . . . Ivan! . . . prosim, moli za-me . . .“

Solza je zaigrala Ivanu v očeh, ko se je spomnil tu ob materinem grobu zadnjih besedij, ki jih je še čul iz njenih ust. Nekam tesno mu je prihajalo v prsih, prijel se je za nje in se naslonil na križ. Po licih pa mu je polzela solza za solzo in kapala na materin grob . . .

V tem je Minka pritekla na pokopališče. Ko je ugledala Ivana s solznimi očmi, je hipoma obstala sredi pokopališča. Šele ko se ji je Ivan nasmehnil, si je upala bliže. Obesila je na križ mal venec, spleten iz zelenja in nekaj cvetlic, populila z groba plevel in mej tem izpraševala Ivana o vsem, kar ji je ravno prišlo v njeno glavico. — Solnce je ta čas že tonilo za bližnjimi gorami, po grobeh so se jele plaziti dolge sence križev. Polagoma se je zmračilo, postalo je mrzeče. Minka je stiskala cveticam čašice skupaj, da bi jim tako mraz ne mogel do živega. — V zvoniku sredi pokopališča je tedaj nekaj završalo, veliki zvon se je zamajal in zapel večerno avemarijo. Ivan in Minka sta umolknila... njiju ustnice so se gibale v tihi molitvi... Ivanu se je zdelo, da vidi in sliši poleg sebe moliti mater, kakor nekaj, ko sta tako v večernem mraku skupno molila avemarijo. Mej molitvijo so mu zopet živo stopile v spomin zadnje materine besede... „Mati!“ se mu je skoro nehoté izvilo iz prsij. „Mati! izpolniti hočem vaše zadnje besede, izpolniti vse upe, ki ste jih v svoji materini ljubezni stavili v mene... Saj brez vas zame tu tako ni pravega domovja; kedar se snidem z vami, bom zopet — doma.“

In zvon je brnel dalje doli v mirni, tihi mrak.

Bogastvo in beda.

(Povest. — Spisal E. Lampe.)

(Konec.)

V.

Drugo jutro na vse zgodaj je bilo že prav živahno v tvornici. Delavci so se bili že zbrali od vseh strani in čakali zvonca, kateri jih je klical na skupno delo. Več dečkov je stalo v gneči na dvorišču in se šalilo; hoteli so porabiti prosti čas, zakaj mej delom je treba molčati.

„Kaj pa to? Gospod Stanič gre“, reče deček, ki je gledal proti vhodu.

„Saj res, kaj pa to poméni? Že dolgo ga ni bilo v tvornici“, pristavi drugi.

„Pa glejte, koga pelje“, oglasi se tretji. „Milček je, prevzetni Milček.“

„Bled je in objokane oči ima“, dé drugi, „to je čudno.“

„Še nikdar ni menda tako zgodaj vstal“, reče drug deček porogljivo, „morda mu je zaradi tega slabo.“

„Oblečen ni tako izborno, kakor drugekrati“, pristavi prvi.

Tu zazvoni k delu, in vsi gredó v tvornico.

Tudi Milčka pelje gospod Stanič za delavci. Tam so bili postavljeni velikanski stroji, ki so predli volno, a pri njih so stali delavci in jih ravnali. V tvornici se prede drugače, kakor doma pri kolovratu. Parna sila žene veli-

kanska kolesa, ta vrté stroje, da se gibljejo z veliko silo in hitrostjo. Delavec pa mora stati poleg vreten in paziti na niti, da vse prav tekó, in če se katera utrga, hitro jo mora zvezati, da gre vse v redu dalje. K takemu stroju postavi oče sina.

„Tukaj delaj! To je bil prostor onega dečka, kateremu si ti vzel za-sluzek in dobro ime. Paznik ti bo pokazal, kako delaj.“

S temi besedami izroči gospod Stanič Milčka bradatemu možu, in si gre ogledat delo v drugih delih tvornice.

Milčka je bilo grozno sram. Vedno je mislil, da je vzvišen nad druge, da mu ni treba delati, ampak, da bo samo gospodoval; sedaj je pa stal mej drugimi dečki, ki so se poredno ozirali k njegovemu stroju, in si namežikovali, kadar je kaj skazil, da je moral paznik popraviti. Tako hudo mu je bilo, da je hotel že pobegniti, pa videl je očeta, in noge so mu zastale. Dolgo ni vedel, ali bi se jezil ali jokal, pa stroj je delal naglo, in paziti je moral s tako pozornostjo, da so mu za nekaj časa prešle zlobne misli. Tako je šlo nekaj ur. Milček je bil lačen; če bi bil doma, prinesla bi mu teta kaj gorkega, a tukaj je vse delalo naprej, vedno dalje do poldne, in potem po kratkem odmoru za jed do večera.

Truden in spehan je prišel Milček zvečer domov. Oče ga ni nagovoril, čakal je, da pride sin sam in prosi odpuščanja. Pa trma dečkova še ni bila premagana, zato je moral delati še drugi in tretji dan.

Ko se je tako malo privadil dela, začel je tudi opazovati druge delavce. Videl je, kako borno hrano so uživali, kako slabo so bili oblečeni, kako je marsikateri bolehen delal, le da si prisluži vsakdanjega kruha, in zasmilili so se mu delavci. Kdor trpi sam, zna šele ceniti trpljenje. Spomnil se je Tončka in očeta njegovega, in vest se mu je oglasila, da je storil veliko krivico. Za mojega očeta sta delala oba, mislil si je, in jaz sem ju pripravil ob službo, revščino trpita zaradi mojega zločina. Bog vé, ali imata kaj dela? Ali jima je oče povrnil krivico?

To vprašanje mu je bilo mučno. Ko je prišel zvečer domov, stopil je k očetu. Še jedenkrat ga je prijela jeza zaradi prestanega ponižanja, pa le za hip, premagal se je.

„Oče, ali ste sprejeli Tončka nazaj?“ dejal je mehko.

„Zakaj vprašaš?“ reče oče, ki se je takoj zveselil premembe v duši sinovi.

„Ne bodite hudi, oče, saj priznam krivdo“, reče Milček, in nasloni zardela lica na očetove prsi. „Nedolžen je, prosim vas, povrnite mu, kar sem zakrivil; meni pa odpustite!“

Ves srečen odvrne oče: „Da, odpustim ti, a le s tem pogojem, da si dobro zapomniš, kako težko se služi denar, in kako potrebno je delo. Jutri se začneš zopet učiti. Zjutraj pa boš nesel Murnikovim denar, katerega si zaslužil namestu njih, in jim rekel, da ostaneta oče in sin pri meni v delu.“

Ta večer je legel Milček vesel k počitku, saj je bil zopet miren, ker je imel čisto vest, in trden sklep, ravnati se po nauku, katerega je povzel iz te izkušnje.

VI.

Drugo jutro sta zgodaj stala oče in sin pri Murnikovich.

„Kaj bo, oče?“ vpraša Tonček. „Jaz ne vem, česa naj bi se lotil, da kaj zaslužim. Včeraj sem že povsodi vprašal, kjer sem upal, da me vsprejmejo, pa nikjer se ne dobi sedaj dela.“

„Dosti je po mestih revežev, dosti, kateri se potegujejo za košček kruha“, vzdihne oče. „Poskusiva, Bog bo že dal kaj. Danes morava dobiti stalno delo, drugače bomo stradali. Gospoda župnika ne moremo več nadlegovati, dosti je, da so nam preskrbeli hrane za te dni. Pojdi k gospodu Staniču prosit.“

„Bojim se, oče, ker so me takrat tako grdo odpravili.“

„Pa pojdem jaz; a težko, da bo kaj.“

Tako sta ugibala oče in sin ter premišljevala, kam bi se obrnila.

Pred vrati pa si je nekdo brisal črevlje, oziral se sem ter tja, stopil k durim, pa boječe odmaknil roko od kljuke. Po kratkem obotavljanju se je premagal ter potrkal na vrata in vstopil. Bil je Milček.

„Dobro jutro vam Bog daj“, pozdravi osuplo rodbino.

Tonček kar ni mogel verjeti svojim očem, da ga obiskuje isti Milček, kateri ga navadno ni niti pogledal. Oče Murnik pa se mu uljudno približa, vprašajoč ga, česa želi.

Milček si je bil sicer prej sestavil vse, kako bo govoril, a sedaj mu je bil jezik zavezan. V zadregi je uprl oči v tla in lahno zardel.

Tako so si stali trenutek molčé nasproti.

Tonček pa je porabil to priliko, da zatrdi svojo nedolžnost.

„Ali me imate še za tatu?“ vpraša Milčka.

„Ne, ne, ti si dobra, poštena duša“, izvilo se je Milčku iz prsij. Segel je v žep po denar, dal ga očetu, češ, to je zaslužek od zadnjih dnij.

„Pa saj nisva nič delala“, ugovarja ta.

„Le vzemite, moj oče vam to darujejo, ker se vama je zgodila krivica.“

„Kaj ne, da ste našli oni denar? Kje pa je bil? Kaj ne, da ga jaz nisem vzel?“ povpraševal je veselo Tonček.

„Našel se je, našel, pa kako, povedal ti bom drugič“, pravil je Milček; „sedaj vama pa moram povedati, da vaju oče precej sprejmejo nazaj v delo, če hočeta.“

Takoj sta bila pripravljena oče in sin. Tonček je stopil k postelji, veselo stisnil bolnici roko in vskliknil:

„Vidite, mati, vse je prav; nič se nisem lagal oni večer, ko sem vam obljubil, da bom že sam vse preskrbel.“

„Česar nisi preskrbel ti, to je pa ljubi Bog, kaj ne“, nasmehnila se je bolnica.

„Samo še zdravil za vas moram kupiti, potem sem izpolnil vse.“

„Za to bom pa jaz prosil svojega očeta“, oglasil se je Milček, kateremu se je vedno prijaznejše dozdevalo v borni koči. „In teta vam bodo poslali jedil. O, ko bi bil jaz vedel vse, bil bi vam že davnej pomagal.“

„Bog vas blagoslovi, mladi gospod“, dejala je bolnica ginjena, Milčku pa je veselo utripalo srce, da je razveselil revno družino.

„Pojdimo torej na delo v božjem imenu“, dejal je oče Murnik.

„Mati, z Bogom za ta čas, pa bodite zdravi, ko se vrnemo“, rekel je še Tooček, in šli so vsi trije skupaj.

* * *

Leto za letom je preteklo od tega dogodka. Milček in Tonček živita še. Prvi je prevzel tvornico po svojem očetu, ta pa je oskrbnik in vodja pri njem. Dobro se razumeta mej seboj in skrbita za dušni in telesni blagor delavcev, svoje otroke pa učita spoznavati to resnico:

„Ko bi bilo bogastvo usmiljeno, ne bi bila beda bridka.“

Sreča mladinskih let.

(Piše Fr. Kralj.)

VIII. S puško!

Mladina, posebno moška, se posebno veseli streljanja, in zato spada gotovo mej mladinsko srečo, da ima vsak ostro sabljico in puško risano! Kako pôlje dečku srce, ko mu zgovorni ded pripoveduje o turških bojih, o gromenju topov in streljanju pušk! Kako občuduje lovce in vojake, ki nosijo na ramah to smrtonosno orožje! Kako bi tudi sam rad poskusil, kako poka puška, kako se vzdiguje oblak dima! A mora imeti strah pred takim orožjem, ker prava puška ni za igro, ni za otroke.

Ko je malo odrastel, da je hodil na pašo s starejšim bratom, je tudi že streljal. Pri ognju je naredil kovaški meh, a zraven tudi oster kamen, na katerem je streljal z gorečim ogljem. To se pa tako vrši. Na koničast moker kamen se dene goreč ogelj, katerega potem še bolj razpiše. Ko je dovolj razpihan, udari z drugim kamenom po oglju, in glasen pok se razlega po pašniku.

Lepa je sicer ta igrice in zanimiv ta način pokanja, a pripraven ni. Zato se ga kmalu otrok naveliča. Njega veseli puška, ki bi imela vsaj podobno prave puške, če bi prav ne bila taka, kakor so vojaške ali lovske. Zato v jednomer nadleguje očeta, naj mu naredé puško. Ker se oče ne morejo iznebiti malega nadležneža, mu tudi izpolnijo vročo prošnjo in željo.

Tam za hišo raste košat bezgov grm že mnogo let. Sicer ga j je škoda odrezati, ker bezeg je dober za marsikako bolezen, a z jedno vejo ne bo Bog vé kake škode. Zato jo odrežejo.

Mej dvema grčama je lepa dolga bezgova cev. Oče ostrgajo kožo in spravijo lepo stržen iz cevi. Tako je torej puškina cev gotova. Na jednem koncu naredé oče cevi zamašek iz trdega drenovega lesa, drugi zamašek se

lahko naredi iz papirja, ker vsakikrat pri streljanju odleti v zrak. A treba je še jedne paličice, katere polovica je debelejša in ne more v cev, druga gre pa lahko v njo.

S tem je puška dogotovljena. Dečko zamaši na obeh koncih cev, potisne paličico na drenov zamašek; zrak se v cevi stiska, dokler ne odleti zamašek na drugem koncu z glasnim pokom v zrak. To vam je veselje to pokaenje! Včasih naliže v cev tudi vode, da se izlije dolg curek v zrak. Sevé taka bezgova puška se kmalu pokonča in vse veselje je pri kraju.

A s tem še ni zadovoljen mali strelec. Hrepeni po puški, ki bi bila še bolj podobna pravi, želi si pristne pištolicice. Lepo je molil k sv. Nikolaju, goreče se priporočal očetu, da naj mu kupijo pištolicico, a vse je bilo zaman. Upal jo je dobiti za golobice o Božiči, upal za pirhe, pa ga je varalo. In znabiti bi ne bil prišel do lastne puškice, da mu ni dobra sreča pomagala.

Z lovčevim Fonzkom sta bila nerazdružljiva prijatelja. Pri njem je tudi dobil naš „lovec“ veselje do streljanja. Pri lovčevih je občudoval pravcate puške. Dotakniti se sevé ne sme puške, ker bi se lahko sprožila. Z lovčevim Fonzkom sta se zmenila, da jima bodo oče naredili dvoje pušk. Radi so prijazni oče uslišali prošnjo svojega jedinca. Naredili so jima puški, kakor ju kaže današnja slika! Kdo je bil bolj srečen nego-li naš strelec? Nepremično je zrl v „stričevo“ delo in srce mu je poskakovalo samega veselja. Po tolikih prošnjah in stalnem moledovanju se mu je slednjič vendar-le izpolnila goreča želja. Dobil je puško, ki je bila lepa in trdna. Nesla je strelice tako daleč v zrak, da jih je komaj zopet našel.

Ves dan bi bil streljal, če bi ga oče pustili. No, pa je bil tudi časi malo poreden. Pomeril je nemalokrat tudi mej kokoši, ki so se z glasnim krikom razpršile, kar mu je delalo še več veselja. Tako se je veselil in kratkočasil v mladih letih. Pa prišla so poznejša leta in puške se je naveličal. Sedaj jo nosi kot vojak, pa mu baje nič posebno ne ugaja.

Kako se izpreminjajo časi, in mi v njih! Kar ga je nekdaj veselilo, ko je bilo celo nepopolno, to mu sedaj še popolno preseda. Naj bo stvar kakor hoče, resnica ostane, da je tudi puška za mladinska leta velika sreča, ki jih sladi, in čas hiti o veselju otroških iger, da sam ne veš, kako. Pozneje pridejo sevé druge stvari, druge težave in drugačno veselje.

„Krepost je v sredi“, velé modri možjé. Lepo je igrati se z bezgovo ali z leseno puško in marsikako kratkočasje najdeš v nji; a nevarno je igrati se s pravo in celó nabasano puško. Koliko nesreč se je že s tem prigodilo! Koliko otrok je s tem poškodovalo ali celó umorilo same sebe ali pa druge! Take žalostne slučaje lahko berete večkrat. Zato bodi resen opomin onim, ki radi streljajo ali poslušajo streljanje, naj se ne dotikajo pušk. Puška naj jim bo strup, ki umori lahko v trenutku. S svojo leseno puškico pa le streljajte veselo v zrak, tu ne bo nikake škode!

Tri pravljice.

(Svojim prijateljem spisal A. D.)

1. Pravljica o beli roži.

Poslavljaj se je Slavko od svoje matere; težko mu je bilo pri srcu in solze so mu tekle po licih. Toliko lepih dnij je bil preživel domá v brezskrbnosti in sreči, a sedaj se je odpravljaj daleč v široki svet. In tam ne bo ljubečih materinih rok, da bi mu zrahljale posteljo in da bi ga prekrizale na čelu, ustnih in prsih, predno zatisne oči. Tam ne bo nikogar, ki bi ga tolažil v žalostnih urah, ki bi mu svetoval v težkih dvomih in ki bi užival z njim radost in srečo. Ni se mogel ločiti od svoje matere, a kolikor dalj je odlašal, toliko večja je bila njegova otožnost.

Dobra mati pa mu je pripela na prsi lepo belo rožo in poslavljaj se je od svojega sina s temi besedami:

„Ne žaluj preveč, dragi moj Slavko! Čas beži hitro in kmalu se povrneš k meni zdrav in vesel, da mi osladiš zadnje dni mojega življenja . . . Priporočam ti samo jedno in spominjaj se mojih besed pri vsakem svojem dejanju: ne pozabi na Boga, da on ne pozabi nate, in varuj vestno to belo rožo, ki jo nosiš na prsih. Dokler bo čista in brez madeža, godilo se ti bo dobro in ne bo se ti treba bati ničesar. Kadar pa jo boš zanemari, da zvêne in se posuši, ali kadar jo morda predrzno in svojevoljno vržeš od sebe in jo pogaziš v blatu, — od tistega trenutka ne bo več mirno tvoje srce in nesreča bo stopala za vsakim tvojim korakom. Varuj jo, kakor punčico v svojem očesu, in ne daj je nikomur; rajši si daj odsekati roko ali nogo, kakor da bi izgubil svojo belo rožo . . . In sedaj prihaja čas, dragi moj Slavko; solnce je že visoko na nebu in tvoja pot je še dolga. Ne izbriši iz srca mojih besed in spominjaj se časih svoje matere . . . Z Bogom, Slavko!“

Tako sta se poslovila in z žalostnim srcem je odšel Slavko po prašni cesti.

A kmalu se mu je razvedrila duša, ko je videl naokrog lepo zeleno krajino, posejano z zelenimi travniki, visokimi, temnimi gozdovi in belimi vasicami. Vse je klilo in cvetelo; škrjanci so se dvigali s polja visoko v zrak, vrabci so čivkali ob cesti in se podili in igrali po grmičevju, senice so se oglašale v drevju in peli so čizki in ščinkovci. Zažvižgal je tudi Slavko veselo pesem, popravil si kovčeg na hrbtu in stopal lahko in brezskrbno proti daljnemu tujemu mestu. Tam si je hotel poiskati službe, da bi si ogledal svet in ljudi ter se izobrazil v svojem poslu. Slavko je bil vrtnar.

Prišel je v mesto ves pōten in utrujen. Ali ko je ugledal te široke ulice s kamenitim tlakom, to silno, vrvečo in šumečo množico samih neznanih obrazov, ta velika svetla poslopja, — izginila je hipoma vsa njegova utrujenost in občudoval in gledal je ves dan do poznega večera. Komaj si je dovolil toliko časa in miru, da je stopil opoldne v gostilno in si privoščil skromno kosilo. Veliko ni imel denarja s seboj, zato ni mogel brezskrbno zapravljayti. Kjer je zapazil rože v izložbi za svetlim steklom in nad hišo

napis, da stanuje ondi vrtnar, tam je vstopil in povprašal, če ne potrebujejo morda kakšnega pomočnika. In res se mu je posrečilo, da ga je vsprejel v službo vrtnar, ki je imel zunaj mesta prostran vrt in lepo prodajalnico na glavni cesti. Slavko je bil vesel svojega gospodarja, starega moža s sivo brado, prijaznim obrazom in čisto belimi lasmi. Izmej njegovih treh tovarišev, ki so bili starejši od njega, ugajala sta mu samo dva. Tretjega pa se je že ob prvem pogledu skoro prestrašil. Njegove oči so gledale neodkritosrčno in lokavo, ustna pa so se mu tako čudno nasmihala, da je Slavka zazebló v dno srca, kadar se je ozrl nanj.

Leto dnij je ostal Slavko pri svojem prvem gospodarju. Godilo se mu je dobro in prislúžil si je celó nekaj denarja. Najrajši je bil na vrtu in poznal je vse rože tako natanko, kakor bi bile njegove sestre. Pogovarjal se je z njimi, kadar je bil sam, in zjokal bi se bil od žalosti, kadar je katero doletela kakšna nesreča. Vsak trenotek se je spominjal svoje dobre matere in njenih besed, ki mu jih je polagala na srce ob slovesu. In srečen je bil v sladki zavesti, da ni stopil nikdar niti za korak na kako nevarno stransko pot. Svojo belo rožo je čuval vestno in niti najmanjši madež ni oblatil njenih belih listov.

Njegov tovariš z zlobnimi očmi in lokavim nasmehom pa mu je prigovarjal:

„Čemú ti bo ta bela roža? Kakšno korist imaš od nje? Verjemi, Slavko, slajše ti bo in prijetnejše, če jo raztrgaš in poteptaš z nogami. Glej, jaz živim še bolj veselo, kakor ti, in boljše še mi godi, kakor tebi; a kje je že moja bela roža!“

Slavko pa se je stresel od groze in obrnil se je s studom od svojega tovariša.

Ko je preteklo leto, odpravil se je Slavko zopet na potovanje. Hotel je videti še več sveta in spoznati še več ljudij. Odpeljal se je po železnici v veliko mesto, ki je štelo še desetkrat toliko prebivalcev, kakor prejšnje.

Oj, kakšno življenje je bilo tam! Od samega ropotanja voz, od govornjenja in vpitja ljudij niti svojih besed ni mogel človek razumeti. Od zgodnjega jutra pa do noči je bila gneča po ulicah; ljudje so hiteli z urnimi koraki po širokem kamenitem tlaku, kočije so drdrale v jednomer druga mimo druge in vozniki so z zategnenim glasom opominjali ljudi, naj se umaknejo.

Slavku se je skoro vrtelo v glavi. Po dolgem povpraševanju in iskanju je dobil naposled vrtnarja, ki je bil zadovoljen z njim in ga je vzel v službo. Tudi tu se je godilo Slavku dobro; zaslužil je še več, kakor pri prejšnjem gospodarju, in vrt je bil še mnogo lepši, kakor tam. Pa tudi tovarišev je bilo več in Slavko se ni počutil mej njimi nič posebno dobro. Vsi so se mu zdeli nekako tuji in samosvoji, do nobenega ni mogel imeti odkritega zaupanja. Ali sčasoma so se privadili nanj in začeli so se mu bolj približevati; tudi Slavko se jih je tesneje oklenil.

A ko so bili spoznali, kakó zvesto čuva svojo belo rožo, začeli so se norčevati iz njega.

„Oh, Slavko, ti si velik otrok. Čemú nosiš s sabo to belo rožo kakor kakšno posebno dragocenost? Ali ne vidiš, da se ti ljudje smejejo? ... Oh, ti še neumen in otročji, Slavko!“

Branil se jih je z vsemi svojimi močmi in zatiskal ušesa pred njihovimi besedami. A tudi v njegovem srcu se je oglašal hudobni duh:

„Poglej ta veseli, hrupni svet, ki šumi okrog tebe. Če nosiš pri sebi to svojo neumno rožo, ne moreš ga uživati tako brez skrbi, kakor ga uživajo drugi. Vrzi jo v blato in pozabi nanjo!“

In Slavko si je pričel misliti:

„Ali je ta bela roža res toliko bogastvo, kakor so mi pravili mati? ... Toda ne ... ne! Jaz sem obljubil, da jo hočem čuvati, kakor punčico v svojem očesu!“

In zopet so mu prigovarjali tovariši in hudobni duh mu je govoril tiho na ušesa; njegov pogum pa je upadal in zdelo se je Slavku, da že temniijo in venejo beli listi — — —

Sam ni vedel, kdaj in kako se je zgodilo: — roža je ležala v blatu, pogažena in poteptana!

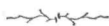
In Slavko se je prijel za glavo in solze so se mu udrle po licih.

„Oh, kaj sem storil, nesrečnež! Kakšno hudodelstvo sem napravil! Oblatil sem svojo belo rožo, omazal svojo dušo!“

Zapr! se je v sobo in jokal in molil; nato pa je pisal svoji materi, da se vrne domov. „Draga moja mati, izučil sem se dovolj, spoznal sem dovolj svetá, — a pri tem sem izgubil svoje največje bogastvo, — svojo belo rožo..“

In dobra mati njegova je plakala, Slavko pa je iskal tolažbe pri Bogu in svojem spovedniku ter prosil odpuščanja za svoje hudodelstvo ...

Slavkova bela roža je bila njegova nedolžnost ... Z lepim življenjem je zacelil krvavo rano, ki jo je bil zadal svoji duši, in z ljubeznijo in spoštovanjem je osladil svoji materi njene zadnje dni.

O Indiji Koromandiji.

In vsaka stezica povede te v Rim,
Pa če še tako je zglobljena,
Tja v Indijo, tja v Koromandijo
Pa roka ne kaže nobena.

Tam v Indiji, tam v Koromandiji
Bonbončki visijo raz veje,
In izpod grmiča se gosteje
Medena potičica smeje.

Mordà pa orehovo rajši imaš?
Rozinovo? — Hočeš peroti?
In Vile zvečer te uspavajo
In ptičice zjutraj pojó ti.

Tja v Indijo, tja v Koromandijo
Pa dedek naš lani odšel je:
„Ubogajte ateja, mamico!
Ko vrnem se, to bo veselje!“

In čakali smo ga in čakali,
A zdaj ga nikdó več ne čaka:
Gotovo tam vinčeca sladkega je,
Gotovo je mnogo tobaka!

Smiljan Smiljanič.

Zbolela je na smrt!

(Spisal Tone Grčvar.)

Dà, zbolela je na smrt! Ni ga bilo več zdravnika, ki bi ji bil mogel pomagati. Poskusili smo vsa mogoča zdravila, ravnali smo se po vseh blagohotnih nasvetih, ki so nam jih dajale stare mamice in drugi izkušeni ljudje. Toda vse zastonj! Njena zadnja ura je prišla in vse naše togovanje in vzdihovanje ni moglo več priklicati izgubljenega zdravja in življenja.

Kdo je bil ta nesrečni bolnik, ki smo ga vsi tako iskreno ljubili in spoštovali? — Naša ura! Dà, nihče drugi kot naša stara, zaprašena, častivredna, globoko ljubljena stenska ura! Dragi moji, mislite si zvestega prijatelja, ki je bil priča vsem najlepšim in najžalostnejšim trenutkom vašega življenja; mislite si modrega prijatelja, ki vas je opominjal s svojimi kazalci neprestano: „Ne žaluj preveč, — glej, čas hití in vsaka bolečina mine! — Ne veseli se preveč, — glej, čas hití in prišli bodo temni in žalostni dnevi; pripravljaj se nanje!“ Vprašam vas, dragi moji, ali bi ne žalovali tudi vi, ko bi vam ležal na smrtni postelji tak zvest in dober prijatelj?

In naša ura je ležala na smrtni postelji. To se pravi, — nismo ji postlali blazin ter je odeli z gorko odejo; položili smo jo kar na skrinjo ter stali okrog nje žalostni in pobiti. Kazalca sta odpadla obá; kakor tudi smo ju naravnavali, nikakor nista hotela obstati; visela sta navzdol, tiha in mrtva, kakor suknja na žeblju. Deska s številkami je stala na svojem mestu samó še za največjo silo; če se je je kdo le z mazincem dotaknil, pričela se je počasi tresti in majati, dokler se ni naposled prevrnila ter s kazalci vred truščila na tla. In te uboge številke, kako so bile zamazane in odrsane! Samo kdor je poznal našo uro že dolgo let ter pogledaval nanjo dan za dném, mogel jih je še nekako razločevati; kdo drugi bi ne videl družega, kot par nerazločnih, črnih pack. Notranje kolesje je bilo vse polno prahú, pajčevin in neke umazane, oljnate tekočine. Pa se je vendar vrtelo, — in še kakó vrtelo! Če si prišel po nerodnosti s prstom mej ta črna, mokra kolesca, — hipoma je nekaj zdrknilo in tresnilo in pričelo se je čudovito vrvenje, ropotanje, drdranje in udarjanje, da je bilo človeka skoro groza. Kladivo je tolklo brez prestanka in silno hitro na ubiti zvonec, verižice so rožljale, veliki uteži so se tresli ter se pomikali jaderno navzdol, a znotraj mej kolesci je pretresljivo šumelo in bučalo, kakor v vrtincu sredi naraslega hudournika. Naposled pa, — tresk! — vse je obstalo in umolknilo, kakor da je onemogla od prevelike utrujenosti . . .

Ah dà, taka je bila naša ura v svojih zadnjih dnéh! Vse je kazalo, da se ji bliža smrt. Predzadnji dan se ji niti več tako rogoviliti ni ljubilo, kakor je imela prej navado. Jaz sem si mislil, da bi ji morda dobro storilo, če se malo razkriči in razdivjá. Pobežál sem jo večkrat na skrivnem in čakal, kaj bo. Toda nič! Samo nekaj je zagođrnjalo in počilo, kakor bi hotelo reči: „Pusti me pri miru!“ — Drrrr. — bum! — Potem pa je bilo vse pri kraju. Prijel sem za desko ter jo pogugal, vlekel na verižici, štefnal mej kolesci, prijemal za kladivo, stresal zvonec, — vse je ostalo tiho in mrtvo!

In prihajali so zdravniki.

Najprvo si je dal opraviti z njo naš vaški urar. S svečanim obrazom jo je snel s stene ter razložil po mizi vse njene najmanjše in največje dele. Kako smo gledali nanj, kakor na svojega dobrotnika in rešitelja, ko je prevračal, razkladal in sestavljal ta črna, drobna kolesca! Zaupali smo vanj popolnoma in niti na misel nam ni prišlo, da bi se mogel zmotiti ta čudoviti človek, ki je gledal na svoje delo tako mirno in slovesno. Naposled pa je zinil tisto strašno besedo, ki nas je vse pretresla do dnà srca: „Ta ura niti počenega groša ni več vredna; prestara je in tako obrabljena, da ji ne pomaga nobeno popraviljanje več!“ Vzdihnili smo in molčali. V mojem srcu pa je svetila še majhna iskrica upanja, da bi se dalo morda vendar-le še kaj pametnega ukreniti; zato sem se osmelil ter vprašal urarja s tresočim glasom: „Poglejte, prosim Vas še jedenkrat, in premislite natanko . . . Ali res ni nikake pomoči?“ On pa se je ozrl name jezno in užaljeno ter ponovil: „Ne, nikake pomoči!“ Sestavil je uro ter jo obesil na steno nazaj, potem pa je odšel. Toliko pa jo je vendar vzbudil in predramil, da je napela še jedenkrat svoje zadnje sile ter zahreščala na vso moč; zapelo je v njenem drobu, zahrustalo in zagrgalo, nato pa je umolknila in ni se oglasila nikdar več. To je bil njen zadnji vzdihljaj . . .

Velikrat so jo še različni ljudje snemali s stene, razkladali jo in zopet sestavljali, v življenje pa je ni mogel obuditi nihče; niti najmanjšega glasú ni dala več od sebe. Velik pajek se je spravil nanjo ter jo prepregel čez in čez s sivimi pajčevinami . . .

Zdi se mi, da je počivala tako celo leto ali še dalje, — tiha in zapuščena. Zmirom bolj poredko smo se ozirali nanjo; saj je znano, kako hitro pozabi človek na prijatelja, kadar nima nič več koristi od njega.

Letos pa smo se preselili in tudi ura je morala z nami. Revica se niti zganila ni, ko smo jo pobasali mej obnošene obleke in stare cunje . . . In globoko tam na dnu počiva sedaj za zmirom . . . Služila nam je zvesto in pridno, preživela je z nami veliko veselih in žalostnih dnij in nihče se ni mogel kdaj pritoževati nad njo . . . Zato spavaj, sladko, ti naša stara, dobra prijateljica!

Večer na morju.

Po visokem nebu
Plava bel oblak,
Po širokem morju
Plava čoln lehak.

Kakor da se vnel je
Temni ocean . . .
V žarnem ognju bliska
Se zapadna stran . . .

Plavaj, plavaj čolnič!
Solnce jasni grad
Plemení tam v dalji —
Jaz ga grem iskat . . .

Smiljan Smiljanič.

Listje in cvetje.

Zastavica.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

Z „b“ sočivje je, ne baš čislanò,
Često konjem, svinjam služi v hrano;
Z „d“ mogočno v gozdu se šopiri,
Krive veje svoje križem širi,
Z „j“ pa vzornik bil je stare dōbe,
Mož krotak, pobožen in brez zlōbe;
Z „r“ trpin, ki sužnje spone nosi,
Ves obupan le prostosti prosi;
Z „z“, če prouzroča bolečine,
Kleščē v roko, — in vsa bōl premine.

(Odgonetka in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Pregovori, izreki in pametnice.

(Zapisal A. K. Sežun-ov.)

58. Tudi oni človek kaj velja
Ki z besedo dober svēt nam dā.
59. Kaj se čudiš, če pride nesreča nasproti,
Kdaj je še čepela kje zvezana v koti.
60. Ko bi posvetna sreča nas vedno spremljala,
Prav gotovo bi nas v pekel pripeljala!
61. Svetno veselje je le presledek pozem-
skega zlá.
62. Zahvali Boga, če ti vsaki dan črnega
kruha dá!
63. Kdor po časti hlepí, ta nizdoli letí.
64. Človek je živel toliko dnij,
Kolikor dnij je služil Bogú.
65. Nevera škoduje človeku na duši,
A tudi posvetno bogastvo mu ruši.
66. Človek je najpopolnejše delo Božjih rok.
Pa kako se vede premnogo njegovih otrok ?
67. Zdrava pamet nam je ona luč,
S katero se do resnice najde ključ.
68. Svetni dobiček jih mnogo izvabi,
Da se na vest in na večnost pozabi.
69. Kdor leta za posvetno medico,
Kaj lahko iztakne strupeno grenčico.
70. Kjer nesloga gospodari,
Še, kar dobro je, pokvari.
71. Kdor z Bogom začenja in z Bogom neha,
Se lahko ogiba zmote in greha.
72. Kjer ljudje v miru in slogi živé,
Ptice jim rajske žvrgolē.

Nove knjige in listi.

1. „*Otrok Marijin*“, pravilnik in obrednik za Marijine družbe. Priredil Fr. Bleiweis, prednik Marijine družbe v Loki. Tisek Katol. Tiskarne v Ljubljani. 1898. Str. 152. Lično v platnu velja 45 kr. Marijinim družbam se oddaja po več izvodov skupno po 40 kr. — Vsak otrok, kateri Marijo goreče časti, ima dvojen dobiček: že to češčenje samo je tako, da blaži in k dobremu vzpodbuja nedolžno srce; ob jednom si pa izprosi otrok veliko milostij, ki mu iz nebes prihajajo po Marijinih rokah. Zato se pa vsi goreči mladinojubi tako zelo prizadevajo, da bi se Marijino češčenje, kar le najbolj moč, pospeševalo mej ljubo mladino. In boljšega pomočka v to svrhu ne poznamo, kakor je družba „Marijinih otrok“, ki je še posebej zato velikega pomena, ker skrbi za mladino še v poznejših letih in ji skuša pravega duha ohraniti tudi potlej, ko stopi mej svet ter pride še v večje nevarnosti. Bog daj, da bi ta nova Marijina knjižica privabila prav veliko otrok k najboljši Materi nebeški.

2. „*Najboljša mati*“, molitvenik za otroke Marijine. Priredil Fr. Bleiweis, prednik Marijine družbe v Škofji Loki. Tisek Katol. Tiskarne v Ljubljani. 1898. Str. 192. Lično v platnu 45 kr.; Marijinim družbam se oddaja po 40 kr. — Ta lepa knjižica je v tesni zvezi s poprejšnjo. „*Otrok Marijin*“ nam povē, kako so urejene Marijine družbe, ter nam podaja obrede in molitve, ki se vršijo ob sprejetju in pri društvenih slovesnostih; „*Najboljša mati*“ pa je lep molitvenik zlasti za društvénike, pa tudi za druge Marijine častilce. Seveda tudi to knjižico kar najtopleje priporočamo. — Obe knjigi, ki se dobivata tudi skupno vezani (v platnu po 70 kr., v usnju z zlato obrezo po 1 gld.), prodaja velečastiti gospod pisatelj Fr. Bleiweis, katehet v Škofji Loki.

3. „*Na različnih potih*“. Povest, primerna dečkom od 11. do 14. leta. Nemški spisal Franc Frisch. Za Slovence priredil Janko Leban, učitelj na Trebelnem pri Mokronogu. — V Ljubljani. 1898. Založil J. Giontini. Cena kart. 24 kr. — Ta povest je prav mično in živahno pisana. Prepričani smo, da jo bo mladina, kateri je namenjena, rada in s pridom brala. Spominja nas nekoliko na prekrasne povesti Kristofa Šmida, le da tukaj pogrešamo tistega verskega navduševanja, katero tako blagodejno preveva Šmidove spise.

„*Vrtec*“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. — Uredništvo in upravnštvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdaje društvo „*Pripraviški dom*“. — Urejuje **Ant. Kržiš.** — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.